

19. Щепотьєв, В. О. Розмови про українських письменників. 60-ті та 70-ті роки ХІХ століття [Текст] / В. О. Щепотьєв. – Полтава: Вид. Полтав. Т-ва «Просвіта», 1918. – 115 с.

20. Будишанець, В. Славний музикант Микола Лисенко, його життя і праця [Текст] / В. Будишанець. – Полтава: Друк. О. Л. Брауде, 1913. – 46 с.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Вовк М. П.
Дата надходження рукопису 06.01.2017*

Гринь Юлія Миколаївна, асистент, кафедра музики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, ул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: gringulia@yandex.ua

Лобач Олена Олександрівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра музики, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000
E-mail: lobacholena58@gmail.com

УДК: 378.091.33-0.28.23:811.111
DOI: 10.15587/2519-4984.2017.94233

ВІДБІР ВІДЕОФОНОГРАМ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ НА ЗАСАДАХ ІМПЛІЦИТНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОРІЄНТАЦІЇ

© Н. М. Лутковська

Статтю присвячено відбору відеофонограм для інтегрованого формування іноземної соціокультурної й професійно орієнтованої комунікативної компетентності у монологічному мовленні студентів немовних ВНЗ на початковому етапі навчання. Встановлено залежність відбору від: наявності соціокультурної інформації, професійно маркованих лексичних одиниць, автентичності, монологічного мовлення та відповідності рівню сформованості іноземної комунікативної компетентності студентів

Ключові слова: відеофонограма, іноземна комунікативна компетентність, критерії відбору, аудіовізуальна імпліцитна професійна орієнтація

1. Вступ

Метою функціонування дисципліни «Іноземна мова» у студентів немовних спеціальностей є формування іноземної професійно орієнтованої комунікативної компетентності. З урахуванням вимог Програми з англійської мови для професійного спілкування [1] зосереджено увагу на проблемі інтеграційного формування соціокультурної й професійно орієнтованої комунікативної компетентності у монологічному мовленні з переважанням компоненту професійної орієнтації.

Одним з фундаментальних факторів дослідження було існування у методичній науці та практиці викладання іноземних мов 4 тенденцій:

1) формування соціокультурного компоненту в непрофесійних сферах комунікації відбувається окремо на початковому етапі з наступним формуванням компоненту професійної орієнтації у професійних сферах спілкування [2, 3];

2) формування тільки професійної орієнтації виключно у професійних сферах комунікації [4];

3) формування професійної орієнтації паралельно з наданням студентам фахових знань [5];

4) поєднання формування на початковому етапі соціокультурного компоненту й професійної орієнтації у тісному взаємозв'язку в непрофесійних сферах комунікації [6].

Найбільш доцільною є четверта тенденція, тому що студенти І курсу тільки починають вивчати фах рідною мовою й ще не володіють іноземною мовою на

такому рівні, щоб одержувати спеціальні знання з фаху, проте водночас вони очікують у курсі іноземної мови зв'язку із спеціальністю. Ця тенденція – імпліцитна професіоналізація – представлена у дослідженні Е. В. Мірошніченко [6]. Сутність імпліцитної професіоналізації полягає в інтегрованому засвоєнні студентами загальноживаної лексики і частини професійно маркованих лексичних одиниць на початковому етапі навчання. Проте ця методика була створена для використання друкованих текстів. На відміну від Е. В. Мірошніченко, яка розглядала реалізацію імпліцитної професіоналізації на основі іноземних друкованих матеріалів, в описуваному дослідженні цей підхід розроблено на основі аудіовізуальних навчальних матеріалів (не виключаючи друковані матеріали), концентруючи увагу на відеофонограмі, а в рамках цієї статті – автентичній відеофонограмі для інтеграційного формування соціокультурної й професійно орієнтованої іноземної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей у монологічному мовленні. Водночас маємо зазначити, що професійна орієнтація передбачає надання певного обсягу знань з фаху. Така мета присутня, проте головним є засвоєння релевантних необхідних для обраного студентом фаху професійно маркованих лексичних одиниць. Тому такий підхід названо аудіовізуальною імпліцитною професійною орієнтацією.

Зважаючи на існування у сучасній методиці викладання іноземних мов таких видів навчальної

інформації – письмово-графічної, аудитивної та аудіовізуальної, головна увага приділяється методиці використання відеофонограми як комплексу аудіо- й відеорядів, що є мовленнєво-відповідною основою для формування іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей у монологічному мовленні. При цьому враховується спроможність відеофонограми передавати найрізноманітніші природні ситуації використання мови як засобу спілкування, що демонструють зразки мовленнєвої поведінки носіїв мови та надають соціокультурну інформацію про країну, мова якої вивчається. У той же час відеопрезентація подій забезпечує пояснення всіх аспектів ситуації спілкування:

- обставин, за яких відбувається комунікація, місця й часу спілкування;
- мовця, його партнерів по спілкуванню та соціальних відносин між комунікантами;
- лінгвістичних особливостей висловлювання – мовних і мовленнєвих засобів;
- комунікативної мети, яка спонукає дійових осіб до здійснення комунікативної дії;
- комунікативних намірів;
- артикуляційних рухів мовців і невербальних підкріплень.

Таким чином, на відміну від друкованого тексту, відеофонограма надає інтегровану інформацію для створення підсистеми вправлення під час формування соціокультурної й професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні студентів немовних ВНЗ на початковому етапі. Специфіка англійської мови полягає у великих труднощах озвучування лексичних одиниць яких не існує ні в німецькій, ні у французькій, ні в іспанській мовах, де слова у словниках подаються практично без транскрипції. Тому для формування соціокультурної й професійно орієнтованої англомовної комунікативної компетентності важливо, що відеофонограма надає взірць озвучування, забезпечуючи пріоритет слухових сигналів мовлення та можливість першого сприймання й нормативного засвоєння лексичних одиниць, і зокрема професійно маркованих лексичних одиниць, саме у звуковій формі.

2. Літературний огляд

Критерії або принципи відбору відеофонограм для формування різних складових іншомовної професійної комунікативної компетентності визначено в низці наукових досліджень [7–9]. До критеріїв, які найчастіше застосовуються методистами, належать:

- автентичність;
- відповідність тематиці, запропонованій навчальною програмою;
- доступність для студентів;
- нормативність і відносна правильність мовлення;
- соціокультурний потенціал;
- естетична цінність;
- доцільна тривалість;
- співвідношення аудіо- й відеорядів.

Слід зазначити, що у сучасній методиці навчання із застосуванням відеофонограм спостерігається тенденція щодо переважного використання

автентичних ненавчальних матеріалів – художніх фільмів [10, 11], телереклами і новин [7, 12], анонсів кінофільмів [13]. У той же час деякі положення, пов'язані з відбором відеофонограм, залишаються дискусійними. До таких належать питання доцільності організації навчання з цілісними фільмами [9] або відеофрагментами [8], тривалість перегляду [12, 14]. Крім того, вищезазначені критерії було запропоновано з метою формування іншомовної комунікативної компетентності студентів мовних ВНЗ [7, 9] або іншомовної професійної комунікативної компетентності студентів немовних ВНЗ під час спілкування в професійних сферах на старших курсах [8]. **Предметом** нашого дослідження є відбір відеофонограм для інтеграційного формування соціокультурної й професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні студентів немовних ВНЗ на початковому етапі навчання.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – запропонувати й обґрунтувати критерії відбору відеофонограм для інтеграційного формування соціокультурної й професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності у монологічному мовленні студентів немовних спеціальностей на засадах аудіовізуальної імпліцитної професійної орієнтації.

Актуальність обраного нами підходу до відбору відеофонограм полягає:

- 1) в обґрунтуванні засад аудіовізуальної іншомовної професійної орієнтації;
- 2) у розподілі критеріїв за компонентами: соціокультурним, професійно орієнтованим, формою мовлення, періодом навчання.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі:

- запропонувати й обґрунтувати критерії відбору відеофонограм для реалізації аудіовізуальної імпліцитної професійної орієнтації у процесі навчання монологічного мовлення студентів немовних спеціальностей;
- навести ілюстрації фрагментів відеофонограм, відібраних згідно з визначеними критеріями.

4. Критерії відбору відеофонограм

Визначення критеріїв відбору відеофонограм ставимо у залежність від:

- наявності соціокультурної інформації про культуру країн світу з акцентом на країну та народ, мова якого вивчається;
- наявності в текстах відеофонограм лексичних одиниць, які є одночасно соціокультурно й професійно маркованими;
- автентичності навчальних та ненавчальних відеофонограм;
- наявності монологічного мовлення й діалогічного мовлення з подовженими репліками-монологіями;
- співвідношення у змісті аудіо- та відеорядів, що забезпечує результативність його розуміння студентами, й апроксимованої відповідності рівню сформованості іншомовної комунікативної компетентності студентів немовних вищих навчальних закладів та їхньому тезаурусу.

5. Результати дослідження та їх обговорення

До характеристик іншомовної відеофонограми для навчання іншомовного говоріння у монологічній формі відносимо такі необхідні критерії:

1. Наявність у відеофонограмі соціокультурної інформації про культуру країн світу з акцентом на країну і народ, мова якого вивчається, що забезпечує засвоєння релевантних лексичних одиниць і граматичних структур. Такий підхід зумовлює відбір відеофрагментів з національно-специфічною та історико-культурною інформацією. Попри світову глобалізацію, що призводить до зближення й уніфікації побуту та мислення людей, кожен народ залишається самим собою, доки зберігається особливий клімат, природні особливості, етнічний тип, специфічні риси національного характеру, дух народу, мова, тому що вони складають і відтворюють національні багатства буття та мислення. Сполучення вербального аудіоряду (мовлення), невербального аудіоряду (функціональних шумів, музики) з пікторальним відеорядом (мовцями, їхніми жестами, артикуляцією, мімікою, рухами тіла, зображенням картин природи, архітектури країн) створює основу для взаємодії мовних знань із знанням світу. Особливе значення має те, що в контексті світової глобалізації англійська мова виконує роль *lingua franca*, надаючи доступ до культур різних народів не тільки її носіям, але й представникам різних націй, що нею володіють. Це є суттєвим для формування професійно орієнтованої іншомовної комунікативної компетентності майбутніх економістів і працівників сфери туризму, яким доводиться мати справу з діловими партнерами у різних кінцях світу.

Наведемо відповідну ілюстрацію фрагмента аудіоряду відеофонограми. Ілюстративним джерелом є автентичний відеорепортаж 'A Guide to Chinese Hotels and Hostels' / Local Laowai, ep.74 – Bon TV China, 2012. Підкреслені лексичні одиниці належать до соціокультурно й у той же час професійно маркованої лексики.

Donny Newman (an American TV presenter offering tips to tourists in China): *China employs the same system to rank hotels as the rest of the world, with "1" being the lowest and "5" being the highest. However, don't be fooled by a direct comparison. With 5-star hotel chains that have branches here outside big cities, it is generally a good idea to subtract about a half a star away from the official Chinese star rating. That means that an officially ranked 4-star hotel in China can be compared to an upscale 3-star hotel back in U.S. A 3-star hotel can be compared to a 2-star and so on...*

If you're looking for a coffee pot in your room in the morning, think again. Although the coffee pot is a staple in America, here in China you're actually more likely to find one of these guys – a water boiler. With this you can make your morning tea.

2. Представленість у дискурсах соціокультурного спрямування певної кількості ЛО з подвійним значенням – соціокультурно й у той же час професійно маркованих ЛО. Основою відбору навчального матеріалу може служити багато в чому стандартизована та регламентована норма спілкування –

соціальний контакт. У межах загальних професійних ситуацій, визначених Програмою [1], можна передбачити такі типи соціальних контактів у публічній сфері: „Прибуття до країни та прикордонно-митні формальності”, „Замовлення квитків”, „Подорож по місту”, „Розміщення та мешкання в готелі”, „Грошові розрахунки”, „Покупки”, „Спілкування в установах побутового та культурного обслуговування”. Типовими контактами в особистій сфері будуть: „Зустріч”, „Знайомство”, „Обмін особистісною інформацією”, „Відвідування виставок, музеїв і огляд визначних місць” тощо. У цих соціальних контактах у професійних сферах спілкування студенти можуть виступати у соціальних ролях покупця, клієнта сфери побутового обслуговування, туриста, пасажера.

Наведемо відповідну ілюстрацію. Ілюстративним джерелом є фрагмент автентичної відеофонограми – відеорепортаж 'A Beijing Bargain' / CRIENGLISH.com webcast, 2008. Підкреслені лексичні одиниці належать до соціокультурно й у той же час професійно маркованої лексики.

Alexandra Stevenson (a reporter): *Located in the heart of Beijing the Silk market is bustling with a large number of outlets and salesladies. The key is to learn how to play their game.*

Salesgirl: *Hi! A lady can never have too many shirts. That's right?*

Alexandra: *Welcome to shopper's paradise where anything you want you can have at a price.*

Salesgirl: *This is my stall. I can speak some French, German and some Spanish.*

Alexandra: *While the salesgirls boast a variety of linguistic talents it's always a safer bet to bargain in Chinese...I really like this shirt. So Shan over here is going to tell me how to ask for a cheaper price. So, I think this is too expensive. What should I say to you to ask if you can lower the price?*

3. Автентичність ненавчальної та навчальної відеофонограми, що готує студентів до усної комунікації з фахівцями, для яких іноземна мова є рідною або вивченою. Згідно чинної Програми з ІМ для загальноосвітніх середніх навчальних закладів випускники загальноосвітніх шкіл мають досягти рівня B1+ [15]. Проте методисти відзначають найчастіше недостатній рівень сформованості іншомовної комунікативної компетентності у вступників до немовних ВНЗ [2]. Цей фактор необхідно враховувати під час відбору відеофрагментів для навчання студентів немовних спеціальностей I курсу. Для студентів I курсу доступне навчання на основі фрагментів навчальних відеокурсів – автентичних навчальних відеофонограм і використання автентичних ненавчальних матеріалів – фрагментів автентичних художніх і документальних відеофільмів.

Наведемо відповідну ілюстрацію. Ілюстративне джерело – фрагмент 'Tourist Information Centre' (автентичний навчальний відеокурс "BBC Essential Guide to Britain" / BBC English, 1990). Підкреслені лексичні одиниці належать до соціокультурно й у той же час професійно маркованої лексики.

Story presenter: *Glasgow, the largest city in Scotland and its main industrial centre. It's an interesting city and the city that works hard for the tour-*

ists. Its Tourist Information Centre is particularly good. At the largest tourist centers you can buy souvenirs, maps and guidebooks; you can book tours and get information of all sorts. You can even book accommodation there not only in that area, but in the other parts of Britain.

Clerk: *We offer a system called 'book a bed ahead' which means you can book or reserve accommodation for you in advance with any tourist centre in the U.K.*

Story presenter: *You just say where you want to stay next and the kind of accommodation you want, then they phone the tourist centre in that area and find a suitable hotel or other accommodation and phone back for the details. Another thing you can do at some tourist information centers is to exchange money. It can be very useful, especially when the banks are closed.*

4. Відеофонограма має ілюструвати монологічну форму мовлення дійових осіб відеофонограми. Вважаємо, що відібрані фрагменти можуть містити як суцільні монологи, так і зразки діалогічних дискурсів з подовженими репліками-монологами.

Наведемо відповідну ілюстрацію діалогічного дискурсу з подовженими репліками-монологами. Ілюстративне джерело – фрагмент 'Checking into a Hotel'/www.linguatv.com, 2010 (автентичний навчальний відеокурс "English for Hotel and Tourism"). Підкреслені лексичні одиниці належать до соціокультурно й у той же час професійно маркованої лексики.

Receptionist: *Good morning. Welcome to the Transnational Hotel. What can I do for you?*

Sanders: *Good morning. My name is Tom Sanders. I have a reservation for a single room for 3 nights.*

Receptionist: *Did you book the room directly through us, or did you use a hotel reservation service or a travel agent?*

Sanders: *I booked it directly through you. I've already also paid a deposit for the first night. I have a reservation number if that helps.*

Receptionist: *Yes. Sure. Can I see that, please? Thank you. Oh, I see. Maybe there was a glitch with the booking system. Well, we don't have any more single rooms available, with the exception of one adjoined room. But you would then be next door to a family with children, which might get noisy. But that's not a problem. I can upgrade you to one of our business suites. They all come with Jacuzzis!*

Sanders: *Oh! That sounds nice.*

5. Зважаючи на наявність трьох варіантів аудіовізуального синтезу – ідентичності, контрасту та контрапункту [16], вважаємо, що для забезпечення ефективності розуміння у відеофонограмі має переважувати ідентичність і контрапункт аудіо- й відеоряду. При ідентичності аудіо- й відеорядів мовлення дублює зображення, відеофрагменти, що містять *ідентичність* мовлення та зображення, характеризуються інформаційною надлишковістю. Вважаємо доцільним використання таких фрагментів для навчання студентів І курсу тому, що задіюються паралельно два канали сприйняття. Другий варіант – *контраст* аудіо- й відеорядів, коли мовлення та зображення висловлюють протилежні поняття, зміст аудіо- й відеорядів суперечать одне одному. Тому використання

контрасту неприйнятне для навчання студентів немовних спеціальностей на початковому етапі. Оскільки *контрапункт* аудіо- й відеорядів означає, що мовлення та зображення розвиваються самостійно, такі відеофрагменти є важкими для розуміння. Проте їх використання може бути доцільним у разі присутності в них видимого мовця, що значно полегшує сприйняття студентами інформації, яка надходить по слуховому каналу.

Апроксимована відповідність тезаурусу студентів-вступників до немовного ВНЗ на ініціальному періоді початкового етапу (1 семестр) та їхнього тезаурусу на подальших періодах цього етапу сприяє доступності автентичної відеофонограми. Оскільки тезаурус студентів-вступників, а також і більшості студентів на подальших етапах навчання нижче рівня B2, вважаємо необхідним для забезпечення ефективності запровадити підхід компенсаційної семантизації детально розроблений Н.І. Бичковою [17, 18], який покращує доступність автентичної відеофонограми. Такий підхід передбачає:

– компенсаційне урізування – деяке скорочення тексту за рахунок лексичних одиниць, які не є ключовими для розуміння змісту відеофонограми;

– скорочення деяких фрагментів, що не змінює змісту аудіотексту та яке припускає відеоряд;

– тлумачення або переклад незнайомих лексичних одиниць під час демонстрації відеофонограми з „перехльостуванням” (авторське поняття): аудіоряд відеофонограми → усна семантизація → аудіоряд відеофонограми;

– наявність мовних одиниць з професійним маркуванням, які входять у непрофесійну мову і вже знайомі студентам зі шкільного курсу іноземної мови (*abroad adv, arrival n, buy v, cost v, expensive adj, money n, travel n, v*);

– опору на інтернаціональні лексичні одиниці, які можуть бути зрозумілі студентам, тому що вони знають значення їх еквівалентів у рідній мові (*brand n, credit card n, charter n, inflation n, license n, personnel n, voucher n*).

Наведемо відповідну ілюстрацію. Ілюстративним джерелом є фрагмент автентичної відеофонограми – відеоблог "Inside Singapore – February 2014 with Jamie Yeo"/INSIDER-TV.com, 2014. Відібраний фрагмент характеризується частково ідентичністю й частково контрапунктом у плані співвідношення аудіо- та відеорядів; аудіоряд – вербальний; відеоряд – невербальний, частково присутність видимого мовця, частково голос за кадром, пікторальне зображення дійсності. Підкреслені лексичні одиниці належать до соціокультурно й у той же час професійно маркованої лексики.

Jamie Yeo (reporter): *Incredible shopping opportunities are also available here. Whether you're getting something for yourself or for the loved ones you'll be spoiled for choice browsing through some of the world's top fashion brands all at duty-free prices. Besides designer brands, there's also an impressive area of electronic goods on sale here. Travellers coming to Changi Airport can now browse and purchase products online at iShop-Changi.com as early as 2 weeks to 24 hours before depart-*

ture. All you have to do is to show up on the day of your flight, pick up your goods and pack for your next flight.

Вищезазначені критерії покладено в основу відбору відеофонограм для інтегрованого формування іншомовної соціокультурної й професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей. Для навчання монологічного мовлення майбутніх економістів і працівників сфери туризму на засадах аудіовізуальної імпліцитної професійної орієнтації можливо використати такі відеофонограми: відеожурнал 'A Guide to Learning about Shopping Areas in London'/Videojug Corporation Ltd/www.videojug.com, 2007; відеорепортаж *How to Get a Travel Visa to China/Local Laowai, ep.19 – Bon TV China*, 2012; відеоблог '9 Tips for Car Rentals'/youtube.com/Let's Go Road Trippin, 2015; фрагменти художнього фільму 'The Terminal'/Dreamworks Pictures, 2004; фрагменти документального фільму 'Buying Asia'/www.buyingasia.com, 2010.

6. Висновки

У відібраних відеофрагментах події відбуваються у соціокультурних сферах спілкування, які можливо використати для аудіовізуальної імпліцитної професійної орієнтації майбутніх економістів і

фахівців сфери туризму на початковому етапі навчання у ВНЗ. Запропонований підхід має такі риси:

- 1) формується соціокультурний компонент іншомовної комунікативної компетентності;
- 2) студенти з самого початку навчання у ВНЗ отримують професійну орієнтацію;
- 3) актуалізується нормативне озвучування соціокультурно й професійно маркованих лексичних одиниць;
- 4) забезпечується доступність розуміння автентичного мовлення;
- 5) імпліцитність реалізується у дискурсі, який являє собою закінчене змістове ціле, у метаконтексті (ситуації спілкування).

На основі відібраних відеофонограм застосовується відповідна підсистема вправління для інтеграційного формування іншомовної соціокультурної й професійно орієнтованої комунікативної компетентності студентів немовних спеціальностей у монологічному мовленні. Така методика значно поповнює лексичний запас студентів-першокурсників мовними одиницями з соціокультурним і професійним маркуванням й прискорює формування іншомовної комунікативної компетентності на подальших етапах навчання.

Література

1. Бакаєва, Г. Є. Програма з англійської мови для професійного спілкування [Текст] / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок та ін. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
2. Максименко, Л. О. Навчання професійно спрямованого англомовного діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / Л. О. Максименко. – К., 2012. – 285 с.
3. Метьолкіна, О. М. Формування англомовної професійно орієнтованої компетентності у діалогічному мовленні майбутніх митників [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / О. М. Метьолкіна. – К., 2012. – 241 с.
4. Личко, Л. Я. Формування у майбутніх менеджерів-економістів англомовної професійно спрямованої компетентності в говорінні [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / Л. Я. Личко. – К., 2009. – 257 с.
5. Ганніченко, Т. А. Формування комунікативної компетентності майбутніх економістів засобами дидактичної гри у процесі мовної освіти [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / Т. А. Ганніченко. – Херсон, 2009. – 260 с.
6. Мірошниченко, Е. В. Імпліцитна професіоналізація як засіб інтенсифікації навчання англійської мови у немовному (економічному) вузі [Текст]: Міжнар. конф. Лінгвапакс VIII / Е. В. Мірошниченко // Філологія, педагогіка і психологія в антропоцентричних парадигмах. Науковий вісник кафедри ЮНЕСКО. – К.: КДЛУ, 2000. – Вип. 3. – С. 566–568.
7. Вікович, Р. І. Методика навчання студентів мовних спеціальностей аудіювання англомовних теленовін [Текст]: автореф. дис. ... канд. пед. наук / Р. І. Вікович; Київський національний лінгвістичний університет. – К., 2012. – 21 с.
8. Кіржнер, С. Е. Навчання майбутніх юристів усного професійно спрямованого англійського монологічного мовлення з використанням автентичної відеофонограми [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / С. Е. Кіржнер. – К., 2009. – 261 с.
9. Конотоп, О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограми [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / О. С. Конотоп. – К., 2010. – 261 с.
10. Chudak, S. Arbeit mit Filmen in DaF Unterricht als seine Möglichkeit der Förderung der interkulturellen Kompetenz auf der Fortgeschrittenenstufe [Text] / S. Chudak // DaF integriert. Literatur – Medien – Ausbildung. – Göttingen, 2010. – P. 73–95.
11. Gilmore, A. Catching Words. Exploiting Film Discourse in the Foreign Language Classroom [Text] / A. Gilmore; F. Mishan, A. Chambers (Eds.) // Perspectives on Language Learning Materials Development. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2010. – P. 111–148.
12. Sherman, J. Using Authentic Video in the Language Classroom [Text] / J. Sherman. – Cambridge: Cambridge Univ. Press, 2003. – 277 p.
13. MacGregor, L. Looking at Cultural Difference in Movie Trailers [Text] / L. MacGregor // Community, Identity, Motivation. – Tokyo: JALT, 2007. – P. 636–643.
14. Sass, A. Filme im Unterricht – Sehen(d) lernen [Text] / A. Sass // Fremdsprache Deutsch. – 2007. – P. 5–13.
15. Ніколаєва, С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу [Текст] / С. Ю. Ніколаєва // Іноземні мови. – 2010. – № 2. – С. 11–17.
16. Яхнюк, Т. О. Використання фрагментів художніх відеофільмів для навчання студентів мовних спеціальностей соціокультурної англійської лексики [Текст]: дис. ... канд. пед. наук / Т. О. Яхнюк. – К., 2002. – 223 с.

17. Бичкова, Н. І. Основи використання відеофонограми та фонограми для навчання іноземних мов. Ч. 1 [Текст] / Н. І. Бичкова. – К.: Віпол, 1999. – 107 с.

18. Бичкова, Н. І. Нові стратегії використання відеофонограми для навчання усного іншомовного спілкування [Текст] / Н. І. Бичкова // Педагогічний процес: теорія і практика. – 2006. – Вип. 3. – С. 69–79.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук, професор Шовковий В. М.
Дата надходження рукопису 17.01.2017*

Лутковська Наталія Миколаївна, асистент, кафедра іноземних мов природничих факультетів, Інститут філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка, бул. Тараса Шевченка, 14, м. Київ, Україна, 01601
E-mail: l.natalia.ska@gmail.com

УДК 378.14:001.8: 373.66

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.94254

СУТНІСНИЙ АНАЛІЗ РІВНІВ МЕТОДОЛОГУВАННЯ НАУКОВО-ПРОФЕСІЙНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

© Л. З. Ребуха

У статті актуалізовано важливість методології, яка є неодмінною складовою наукових пошуків науковця-дослідника, здатна визначати найважливіші думки теоретиків і практиків у процесі осягнення нових знань, чітко уможлиблює та структурує складні теорії і концепції, розробляє способи та засоби задля вирішення наукових педагогічних проблем. Обґрунтовано важливість методологічного професіоналізму, котрий розкривається на різних рівнях методологування

Ключові слова: методологія, методологування, методологічна робота, рівні методологування, соціальна робота, професіоналізм

1. Вступ

Стрімкий і динамічний розвиток суспільних взаємовідносин в Україні, поглиблення соціальних змін та процесу соціокультурної динаміки, заміна усталених цінностей і моральних орієнтирів, використання принципів класичної або некласичної методології є причиною того, що науковці-теоретики сьогодні по різному розглядають діяльність працівників соціальної сфери. Саме методологія повинна сьогодні стати тим довершеним дороговказом, щоб чітко структурувати складні теорії, ідеї, закономірності, принципи, поняття, факти та ін., задля визначення найважливіших думок-ходів теоретиків і практиків у процесі осягнення нових знань. Методологія є основою для взаєморозуміння і взаємодії професійних соціальних працівників та дослідників-практиків.

2. Літературний огляд

Прикладна методологія, що слугувала для людей способом виконання будь-якої діяльності, існувала ще до появи науки як особливо надважливої, історико-перехідної форми організації упорядкованих знань і мислення. Методолог сучасності Г. П. Щедровицький обґрунтовує, що саме прикладна методологія виникла не сама по собі, а усередині методології, коли було створено онтологічну картину природи та здійснено відкриття Галілео Галілеєм [1]. Як зазначає В. Стьопін методологія стала спочатку неодмінною складовою наукових пошуків дослідника-науковця, а з часом й усіх інших форм людської діяльності [2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що науковці сьогодні приділяють особливу

увагу професійній науковій діяльності і професійній роботі над мисленням. Саме таке поєднання передбачає критичне осмислення дійсності, досліджує недосяжні істини, нормує об'єктивно нові та фундаментальні наукові знання, оновляє теорії і концепції, розробляє способи та засоби задля вирішення наукових педагогічних проблем [2–6]. Так, науковець А. В. Фурман зазначає, що методологія є „наддосконалою формою мислення і діяльності, котра синтезує реальну мислєдіяльність з її орієнтацією на колективні форми роботи” [6]. Знаний вчений-методолог Г. П. Щедровицький, розширюючи контекст витлумачення методології, вказує на два способи побудови методології – суто науковий і методологічний. Для першого важливо дотримуватися норм наукового мислення, тоді як для другого актуальним є методологічне практикування з чітко регламентованою методологічною роботою [7]. Методологія як наука і мистецтво зосереджена у найбільш освоєних формах: методологічній роботі [1], мислєдіяльності [8] та професійному методологуванні [9]. Однак сьогодні науковцями недостатнього уваги приділено проблемі професійного методологування у сфері соціальної роботи.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження – здійснити сутнісний аналіз рівнів методологування професійно-наукової соціальної роботи та окреслити важливість методологічного професіоналізму, котрий виявляється у різних рівнях методологування.

Для досягнення мети були поставлені наступні задачі: